

Från redaktionen

När vi idag forskar gör vi det i en tradition som går att spåra till den allra tidigaste organiserade kvinnorörelsen i vårt land. Men vad är kvinnorörelsen? I vår egen tid finns ett stort antal organisationer. De politiska partiernas kvinnoförbund, lokala kvinnojourer, tidskriftsutgivande föreningar, föreningar för lesbiska kvinnor, feministiska studentföreningar och många andra. Är "kvinnorörelsen" något enhetligt och definierbart? Vad är vi eniga om mer än att kvinnor är underordnade i samhället? Är vi egentligen ense om det? Och hur handskas vi med oenigheter och konflikter inom och mellan de olika grupperingarna, hur formulerar och uppnår vi våra respektive mål? Hur finner vi den gemensamma styrkan i våra strävanden? "Kvinnorörelsen" är alltså snarare ett paraplybegrepp för kvinnors organisering, i praktiken existerar en mångfald kvinno-

rörelser, och det finns rörelser i rörelserna, därav detta nummers tema.

Den inledande bilden är tänkt att fånga alla dessa aspekter av *Kvinnorörelser*, och är hämtad från en video med titeln *Giants* av den finländska konstnären Fanni Niemi-Junkola. Verket i sin helhet förlämnar kvinnorna en heroisk dimension och belyser samtidigt tabubelagda områden: olösta konflikter i sociala relationer och fysiskt våld mellan kvinnor. Men den här utvalda bilden kan tolkas på flera sätt: fysiska och mentala rörelser i tid och rum, antagonism likaväl som handlingskraft, konflikt inte bara som hinder utan även som drivkraft för problemlösning och medvetenhet, strid inte bara som ett uttryck för aggression utan även för övning i (själv)försvar och gemensam kamp. Artiklarna i numret problematiserar på olika sätt kvinnorörelser över tiden. Deras

Fanni Niemi-Junkola *Giants* 1998

självförståelse och kampstrategier skärskådas genom studier av såväl den interna organiseringen som arbetet med att genomdriva särskilda mål för förändring av kvinnors situation i samhället.

Ulla Manns visar i sin historiografiska studie av den tidiga svenska kvinnorörelsen att det funnits en vilja att beskriva den som behärskad, homogen och utan konflikter. Men avgränsningar gjordes och vänsterradikala, sekulariserade och/eller sexualreformistiska grupper exkluderades ur denna historieskrivning. Det fanns dock skäl till detta, menar Manns, kanske främst ett legitimitetsbehov. Att poängtera reformism, sans och mognad var en strategi för att möta de argument om kvinnors politiska omognad och bristande intresse som ofta fördes fram som skäl för att inte tillgodose rösträttskravet. Av historikerna kunde man istället

förstå att svenska kvinnor var fullt kapabla att medverka i politiken om de bara gavs tillfälle. Kvinnor var varken farliga eller omogna, tvärtom var de lugna, sansade och samarbetsvilliga. En dominerande historia skapades som skulle fostra kommande generationer kvinnosakskvinnor och som man tveklöst trodde skulle gagna kvinnorörelsens mål.

Även Josefin Rönnbäck behandlar det tidiga 1900-talet. Hennes fokus är LKPR, Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt. Hon belyser hur föreningen kunde ena kvinnor med vitt skild syn på könsskillnader och politik och skapa sig utrymme för politisk aktion sanktionerad av männen. Detta kunde ske genom att man skalade bort kontroversiella frågor och enades om en kärna av tämligen modesta krav byggda på bilden av att kvinnor och män kompletterar

varandra på alla plan. Men Rönnbäck visar också att de kompromisser som skapade denna enighet oftast slutade med att man trots sin föregivna partipolitiska neutralitet ändå låg mycket närmare vissa partier än andra. Neutraliteten och enigheten var konstruktioner att användas i kampen mer än faktiska företeelser.

Kvinnorörelsen har åstadkommit mycket, inte minst när rösträtten uppnåddes. Ändå finns det teorier om att kvinnor själva inte åstadkommit något utan att reformerna faktiskt genomförts av män. Men är det helt sant? Ulrika Thomsson flyttar analysen till ett specifikt tillfälle i mitten av 1970-talet när kvinnor tog eget handlings- och tolkningsutrymme i kampen mot den sexuella exploateringen av kvinnor. Hon visar hur kvinnor från vänster till höger, ur den nya och gamla kvinnorörelsen, och deras utomparlamentariska agerande, snarare än att män inom systemet agerade, ledde till att utredningen *Sexuella övergrepp* lades ned. Utredningen ville liberalisera lagstiftningen kring våldtäkt, men den förpassades till idéernas sophög och en ny utredning tillsattes.

Under de senaste decennierna har en del av kvinnorörelsernas ideella arbete kunnat utföras av anställda, vilket inte är helt problematiskt. Leonor Camauër fokuserar vad som händer när en ideell feministisk förening anställer personer så att föreningens arbete bedrivs både avlönat och oavlönat, exempelvis i kvinnojourer och tidskrifter. Den solidariska självförståelsen sätts på prov då olika typer av rationalitet gör sig gällande. Konflikter skapas när det ideella arbetet möter externa byråkratiska krav och då olika kompetenser inom grupperna leder till informella ledarskap. Olika syn på vad som ska prioriteras och ofta outtalade förväntningar på arbetets organisation sätter gruppernas

långsiktiga mål att arbeta i feministisk anda på spel, hävdar Camauër. Utmaningen ligger i att hitta former som förmår anpassa denna målsättning till en förändrad kvinnorörelse och ett förändrat samhälle.

Som vi inledningsvis påpekade bedrivs kvinnoforskningen huvudsakligen av personer som också är medlemmar av kvinnorörelsen. Kvinnovetenskaplig tidskrift är ett politiskt forum, men även en vetenskaplig tidskrift. Uppgiften är att publicera forskning som hjälper oss att verka för kvinnors frigörelse. Självbespeglning och självkritik är nödvändig, såväl av vår verksamhet inom som utanför akademien. Kunskaper om rörelsernas historia hjälper oss att se hur vi kan agera inom och mellan olika organisationer idag. Vilken betydelse har exempelvis skillnader i sexuell praktik? Hur skild är heterosexuella kvinnors frigörelse från de homosexuellas? Kampen måste gå vidare, jämställdheten är långt ifrån uppnådd.

FANNI NIEMI-JUNKOLA bor och arbetar i Helsingfors. *Giants* (1998) visades på utställningen *Organizing Freedom. Nordisk 90-talskonst*, Moderna Museet i Stockholm 2000. Verket ingår i Moderna Museets samlingar.